

Становище на екологично сдружение "За Земята" относно проект „Интегрирана система за кръгово енергийно и въглеродно оползотворяване и производство на електрическа енергия и е-метанол“ на територията на община Елин Пелин

Уважаеми г-н Симеонов,
Уважаеми г-н Бранков,

Екипът на За Земята се запозна с инвестиционното намерение на фирма Он Енерджи за учредяване на право на строеж върху поземлен имот - частна общинска собственост, за реализиране на проект „Интегрирана система за кръгово енергийно и въглеродно оползотворяване и производство на електрическа енергия и е-метанол“ на територията на община Елин Пелин.

Проектът предвижда изграждането на комплекс за третиране на, от който чрез термичен процес ще се произвежда синтез-газ, а впоследствие електроенергия, водород и е-метанол.

Въпреки че е представен като иновативна инвестиция, свързана с кръговата икономика, декарбонизацията и затварянето на въглеродния цикъл, проектът за термична обработка на до 200 000 тона RDF годишно съдържа редица съществени неясноти относно технологията, произхода и характеристиките на входящия RDF, количествените баланси, реалния климатичен ефект и съвместимостта на проекта с дългосрочното развитие на системата за управление на отпадъците.

Особено съществено е, че самият възложител посочва, че окончателният избор на технология, както и редица количествени параметри, ще бъдат определени на по-късен етап след извършване на предпроектни проучвания, FEED (Front-End Engineering Design) и оптимизация на масово-енергийните баланси. Това поставя въпроса доколко на настоящия етап е възможно да бъдат оценени въздействията и рисковете от реализацията на проекта, за да бъде одобрен за учредяване на право на строеж върху поземлен имот.

Капацитетът от 200 000 тона RDF годишно и бъдещото развитие на системата за управление на отпадъците

Един от основните въпроси е свързан с предвидения капацитет. Проектът предвижда третиране на до 200 000 тона RDF годишно, като се посочва, че горивото ще бъде доставяно от инсталации за механично-биологично третиране на битови отпадъци и от други лицензирани оператори. Не са посочени обаче конкретни източници на необходимото количество RDF, регионите, от които се очаква да бъде доставян, разстоянията за транспорт или наличието на дългосрочни договорености за осигуряване на този поток.

RDF не представлява първичен ресурс, а продукт от предварителното третиране на отпадъци, най-често смесени битови отпадъци. Следователно за осигуряването на 200 000 тона RDF годишно е необходимо да съществува значително по-голям поток от остатъчни отпадъци, от които да бъде произведено това количество гориво. При типичните добиви на висококалорична фракция това би означавало **зависимост от стотици хиляди тонове остатъчен отпадък годишно**. Точният размер на този поток следва да бъде изчислен и доказан от възложителя, а не да се приема като даденост.

Проучване на Екологично сдружение „За Земята“ показва, че през 2022 г. общият капацитет на инсталациите, които имат разрешение за изгаряне на отпадъци, достига 1 736 384 тона. <https://www.zazemiata.org/resources/nov-doklad-izgariane-otpadyci/>

През същата година са изгорени 266 511 тона отпадъци, което отговаря на приблизително 15% от общия капацитет, разрешен за изгаряне в инсталации към онзи момент. Наред с това в момента тече процедура за увеличаване на количеството RDF, което може да се изгаря в ТЕЦ „Бобов дол“ повече от пет пъти - от 35 000 тона на 185 000 тона годишно.

Тук се поставя един по-широк стратегически въпрос: как ще се съвмести инвестиция с фиксирана потребност от 200 000 тона RDF годишно с развитието на европейската и националната политика за предотвратяване на отпадъците, повторна употреба, разделно събиране и рециклиране? Тези политики предвиждат количеството на остатъчните отпадъци да намалява, а качеството и количеството на разделно събраните материали да се увеличава.

Това е особено важно, защото инвестицията има предполагаем дълъг експлоатационен живот. Следователно не е достатъчно да бъде доказано, че към момента съществува определено количество RDF. Необходимо е да бъде показано, че предвиденият капацитет е съвместим с развитието на системата през целия период на експлоатация на съоръжението. В противен случай съществува риск от т.нар. lock-in - създаване на инфраструктура, чието икономическо функциониране зависи от поддържането на високи количества отпадъци.

В този контекст инвестиционното предложение следва да бъде разглеждано не само като отделен индустриален проект, а и като фактор, който може да повлияе върху бъдещото управление на отпадъците на регионално и национално ниво.

Поставя се и въпросът дали тези количества RDF ще бъдат осигурени от местни източници или ще бъдат внасяни в България от други държави.

Принцип на близост

Съществен е и въпросът за принципа на близост. Ако необходимите 200 000 тона RDF не могат да бъдат осигурени в близост до инсталацията, това би означавало значителен постоянен транспорт на отпадъци между различни региони. **Транспортът следва да бъде включен и в оценката на емисиите на парникови газове и на кумулативното въздействие върху въздуха, шума и пътната инфраструктура.**

Качество и състав на RDF

В инвестиционното предложение е предвиден контрол на качеството на входящия RDF, включително контрол при приемането и хомогенизацията му. **Това обаче не дава достатъчно информация за действителните характеристики на горивото, което ще бъде третирано.**

Особено важно е да се знае какъв ще бъде съставът на RDF по отношение на влажност, калоричност, хлор, сяра, тежки метали, живак, съдържание на пластмаси и други изкопаеми материали. Следва да бъде изяснено и какви са допустимите граници за тези показатели и какво се случва с партиди, които не отговарят на изискванията.

Този въпрос е важен както за безопасността и емисиите от инсталацията, така и за всички последващи твърдения за възобновяемост, декарбонизация и въглеродна неутралност. Не може да бъде оценен климатичният ефект на процеса, без да е известно какъв въглерод постъпва с основната суровина.

Недостатъчно определена технология

Особено внимание следва да бъде обърнато на факта, че инвестиционното предложение не представя окончателно избрана технология, а посочва, че изборът ще бъде направен на по-късен етап. Същевременно проектът е представен като потенциална First-of-a-Kind инвестиция.

Това поставя въпроса доколко предложената технология е доказана в предвидения мащаб. На срещата с инвеститорите не бяха дадени примери за такава инсталация, която работи в Европа.

Това е особено съществено при процес, при който се получава горим синтез-газ, а след това той се използва за производство на електроенергия и други продукти. Необходимо е да бъдат оценени не само нормалните експлоатационни режими, но и аварийните ситуации.

Твърдението за декарбонизация и „затворен въглероден цикъл“

Една от основните характеристики, с които проектът е представен, е неговият предполагаем принос към декарбонизацията. Това твърдение обаче не може да бъде прието без количествен анализ.

RDF може да съдържа значителен дял материали от изкопаеми горива, включително пластмаси и синтетични текстили. Следователно **фактът, че отпадъкът се преобразува в синтез-газ, електроенергия, водород или метанол, не означава сам по себе си, че се избягват емисии на парникови газове.**

Особено важно е да се разгледа твърдението за „затворен въглероден цикъл“. Улавянето на CO₂ и използването му за производство на метанол не представлява автоматично

трайно отстраняване на въглерода. Ако полученият метанол впоследствие се използва като гориво, въглеродът отново се освобождава в атмосферата. Следователно трябва да се покаже какъв е действителният нетен климатичен ефект, а не само количеството CO₂, което преминава през системата за улавяне и използване.

Водородът и твърдението за възобновяемост

Особено внимание заслужава използването на термина „възобновяем водород“. Инвестиционното предложение посочва, че само електроенергията, съответстваща на биогенния дял на RDF, ще бъде използвана за производството на възобновяем водород. Това твърдение трябва да бъде доказано както технически, така и счетоводно.

В настоящия си вид инвестиционното предложение поставя повече въпроси, отколкото дава достатъчно доказателства за техническата, екологичната и климатичната обосновааност на проекта. Най-същественият проблем не е само дали предложената технология е технически възможна, а дали инвестиция с потребност от до 200 000 тона RDF годишно е съвместима с развитието на системата за управление на отпадъците в България и с постепенното намаляване на количеството остатъчни отпадъци.

Предвид гореизложеното, смятаме, че Общинският съвет на община Елин Пелин не следва да дава съгласие за сключване на споразумение за сътрудничество между Община Елин Пелин и Он Енерджи и за предоставяне на право на строеж върху имот преди изясняване на ключови детайли относно икономическото, екологичното и социалното значение на проекта, включително посочените по-горе въпроси.

С уважение,

Данита Заричинова

Член на Управителния съвет на екологично сдружение За Земята

26.08.2026 г.